

УДК 342.533(477)

Н. С. Погребняк, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

Експертиза у сфері законотворчості: на прикладі діяльності Апарату Верховної Ради України (теоретичний аспект)

Висвітлено теоретичні питання та сучасний стан нормативного врегулювання експертизи у сфері законотворчості, розглянуто підходи до з'ясування її правової природи, зарубіжний досвід її унормування, надано класифікацію видів експертизи проектів нормативно-правових актів, виявлено особливості проведення експертної діяльності Апаратом Верховної Ради України.

Ключові слова: експертиза у сфері законотворчості, наукова експертиза, правова експертиза, юридична експертиза, експертна функція Апарату Верховної Ради України, парламент.

Прийняття законів та пов'язаних із ними підзаконних нормативно-правових актів в експотенціальній прогресії обумовлює як їх систематизацію та моніторинг, так і вирішення юридичною наукою завдання щодо створення теорії правової експертизи, в рамках якої має вивчатися і спецкурс законотворчої експертизи. Дослідження в цьому напрямі мають розв'язати проблеми

конфліктності законодавства, недостатньої визначеності та багатозначності окремих нормативних приписів, моральної застарілості правових норм, їх дублювання тощо.

Проблема комплексної експертизи законопроектів є малодослідженою. В основному науковці та практики зосереджують увагу лише на деяких аспектах проведення правової експертизи нормативно-правових актів (Г. В. Рибікова, З. О. Погорелова, Н. В. Мамітова, Т. М. Москалькова, В. В. Черніков), окремих її видах та інших видах експертиз проектів законів – моніторингової, етнокультурної та ін. (А. А. Єзеров, В. І. Захарова, О. Моїсєєв, Ю. Прадід, І. І. Онищук), загальних питаннях експертного рецензування (Ю. М. Грошевий, М. В. Цвік, В. Я. Тацій, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.).

Метою цієї статті є визначення місця і ролі Апарату Верховної Ради України (далі – Апарат, Апарат ВР) у процесі законотворчості щодо реалізації ним експертної функції, виявлення закономірностей і тенденцій розвитку законотворчої експертизи, проблемних аспектів проведення правової експертизи та формулювання рекомендацій і пропозицій щодо їх усунення.

Експертиза законопроектів – складне явище. До її елементів слід віднести: 1) об'єкти: законопроекти та супровідні матеріали до них, інші матеріальні носії, необхідні для проведення аналізу; 2) суб'єкти (відповідні управління Апарату, комітети Верховної Ради (ВР), Інститут законодавства ВР, Конституційний Суд України, уряд, відповідні міністерства, інші державні органи, установи і організації, окремі фахівці); 3) методи (порівняння, системно-структурний, лінгвістичний, герменевтичний, моделювання, прогнозування та ін.); 4) результат експертизи (висновок експертизи).

Коло суб'єктів організації експертизи правових актів можна розподілити на три групи: 1) суб'єкти, які ініціюють проведення експертизи: а) розробник або замовник, наприклад, Голова ВР, його заступники або головний комітет (ч. 1 ст. 93, ч. 1 ст. 103 Регламенту ВР); б) нормотворчий орган, наприклад, Верховна Рада як суб'єкт законотворення (п. 3 ч. 7 ст. 146, ч. 3 ст. 156 Регламенту ВР); 2) суб'єкти, які проводять експертизу: а) орга-

ни та структурні підрозділи право- та нормотворчих суб'єктів (наприклад, комітети (частини 1, 3, 4 ст. 93, п. 11 ч. 2 ст. 145 Регламенту ВР), Головне науково-експертне управління Апарату ВР, Головне юридичне управління Апарату ВР (ч. 2 ст. 103, ч. 6 ст. 133 Регламенту ВР), Державно-правове управління Адміністрації Президента України (п. 5 Розпорядження Президента України від 30.05.1997 р. № 221/97-рп «Про порядок проведення експертизи і підготовки на підпис Президенту України законів України», юридичні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування); б) спеціально уповноважені органи державної влади (Міністерство юстиції України); в) науково-дослідні організації, вищі навчальні заклади, фахівці з відповідною кваліфікацією, спеціальними знаннями з певної галузі науки; г) громадськість (громадські організації і громадяни); 3) суб'єкти, які за результатами експертизи приймають рішення щодо можливого удосконалення проекту (часто ініціатори проведення експертизи, наприклад, головний комітет, визначений відповідальним за підготовку законопроекту, спеціальна тимчасова слідча комісія ВР).

В. М. Косович відмічає, що експертні установи не можуть бути розробниками проекту [1, с. 322]. М. В. Ралдугін відмічає, що наукову експертизу зазвичай вважають незалежною експертизою, навіть якщо вона виконується державними організаціями [2, с. 55]. Апарат ВР не є незалежною експертною установою, але окремі зазначені вище структурні утворення допоміжної інституції парламенту виконують експертні функції.

У науковій юридичній літературі серед форм експертизи залежно від суб'єктів її проведення чи ініціювання виділяють державну, громадську та інші (міжнародну) експертизи. Залежно від мети – попередню, первинну, повторну, додаткову та контрольну експертизи. Залежно від галузі (підгалузі) знань – екологічну, економічну, правову, технічну, філологічну, фінансову [2, с. 56–57], спеціальну (наукову), соціально-психологічну, лінгвістичну, кримінологічну [3, с. 230]. Існують також гендерна, соціологічна, герменевтична експертиза. Наголошується на необхідності проведення етнокультурної (В. М. Баранов, О. І. Овчинніков) [4] і громадської (В. І. Захарова) експертиз як

самостійних видів аналізу й оцінки законопроектів, а також конфліктологічної експертизи актів конституційного законодавства (А. А. Єзеров) [5] як виду правової експертизи та психологічної експертизи законопроектів [6, с. 24]. Новітнім та актуальним видом є моніторингова експертиза, що проводиться за результатами практичної реалізації чинного закону [7].

У поглядах на категорію «правова експертиза» існує декілька наукових підходів щодо її місця у правотворчому процесі. Зокрема, такими українськими теоретиками-правознавцями, як М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко термін «правова експертиза» взагалі не використовується. Натомість за широкого підходу вчені оперують категорією «експертне рецензування». Можливо тому Є. С. Назимко та Г. В. Рибікова «правову експертизу» вважають складовою наукової експертизи законопроектів [8, с. 111–112; 9, с. 30]. На тому, що правова експертиза є частиною наукового забезпечення правотворчого процесу, наголошує і відомий конституціоналіст-практик А. О. Селіванов [10].

У російській науковій літературі розрізняють юридичну та правову експертизи. До останньої відносять офіційну (аутентичну та легальну) і неофіційну (громадську та наукову) експертизи [11, с. 28–35]. На практиці український законодавець пішов шляхом розрізнення правової та наукової експертизи як самостійних видів експертизи законопроектів, означив суб'єктів їх здійснення¹. Так, Верховна Рада у Регламенті (ч. 2 ст. 103) закріпила наукову та юридичну, обов'язкову та факультативну, попередню, проміжну та остаточну експертизу законопроектів. Т. Фулей, Л. Лукас, Л. Сайнц звертають увагу на те, що окремі спеціалізовані види експертизи (гендерно-правова, екологічна та антикорупційна) врегульовані не Регламентом, а спеціальними законами. Тлумачаться звужено і за формальних підстав розглядаються законодавцем як необов'язкові елементи комплексної науково-правової чи юридичної експертизи. Автори виокремлюють також своєрідний вид експертизи – аналіз регуляторного впливу [2, с. 64]. Правова експертиза може бути одноособовою або груповою [12, с. 16–17]. Науковці суб'єктом ау-

¹ Див. більш детально: [13].

тентичної офіційної експертизи (правової експертизи) вважають апарат законодавчого органу [11, с. 30]¹. Українська практика правового врегулювання питання правової експертизи свідчить про те, що Апарат ВР є суб'єктом правової, юридичної експертизи, організатором наукової експертизи.

Серед видів експертиз, які використовуються в законодавчому процесі зарубіжних країн, виокремлюють також фінансову (проводиться установами на кшталт Рахункової палати), економічну (у Франції – проводиться Економічною і соціальною радою, в Італії – Національною радою економіки і праці) та соціально-психологічну (з питань, що викликають суспільний резонанс – у сфері реформування важливих галузей господарства, науки та освіти) експертизи [2, с. 67–68].

Враховуючи одну з вимог, що висуваються до суб'єкта експертизи, – незалежність експерта, – постає питання об'єктивності окремих управлінь Апарату щодо підготовки висновку правової експертизи. Адже незалежність експерта виключає можливість його зв'язку з суб'єктом прийняття нормативно-правового акта. Апарат є структурним підрозділом Верховної Ради, сформованим відповідно до її волевиявлення (його керівник обирається законодавчим органом; штат та структура також затверджуються парламентом). Отже, це може викликати певну зацікавленість у прийнятті рішень політичного характеру. Водночас щодо працівників Апарату як державних службовців законодавчо закріплено принцип «аполітичності». Втім у зарубіжних країнах по-різному ставляться до реалізації цього принципу: від заборони на участь адміністративних службовців у політичних партіях до можливості суміщення службової та політичної діяльності. Можливо, тому у більшості європейських держав обов'язково (легально), а не факультативно проводиться експертиза проектів законів саме урядом.

Як зазначалося вище, суб'єкти правової експертизи досить різноманітні. Відповідно до ч. 4 ст. 93 та ч. 3 ст. 103 Регламенту ВР суб'єктами попереднього оцінювання законопроектів за ініціативою головного комітету можуть бути уряд, відповідні

¹ Аутентичною вважається експертиза, що проводиться органом, який прийняв нормативно-правовий акт.

міністерства, інші державні органи, установи і організації, а також окремі фахівці. При цьому експертиза законопроектів означеними суб'єктами є факультативною, — їм можуть направлятися не всі, а лише вибіркові законопроекти.

У науковій юридичній літературі висловлюється думка про ефективність закріплення міжвідомчого статусу експертних установ. Водночас звертається увага на корисність інтегрованої моделі спеціалізованих правових служб різних відомств в єдиному вищому органі державної влади (наприклад, експертні функції окремих міністерств і відомств в Канаді зосереджені в Міністерстві юстиції) [7, с. 126–127]. Однак і в цьому випадку можлива зацікавленість експертного органу. Тому останнім часом спостерігається тенденція надання пріоритету пандектній системі експертизи проектів законів (А. О. Селіванов, В. В. Скитович, В. В. Седельник та ін.). Тим більше, що в теорії права, як відмічає В. І. Семчик, науково-правова експертиза є результатом доктринального (наукового або академічного) тлумачення, що здійснюється науковцями та науковими установами [14, с. 410].

Головним суб'єктом проведення експертизи законопроектів в Україні, на відміну від європейської практики¹, є апарат парламенту. М. А. Васильєв зводить поняття правової експертизи до роботи апарату представницького органу [9, с. 29].

У межах експертної функції Апарат згідно з Положенням «Про Апарат Верховної Ради України», затвердженим розпо-

¹ У більшості європейських країн основним суб'єктом проведення експертизи внесених на розгляд парламенту законопроектів є уряд або консультативно-дорадчі органи при ньому (наприклад, державні ради в Бельгії, Нідерландах та деяких інших країнах з монархічною формою правління). В обов'язковому порядку законопроекти надсилаються до уряду або окремих центральних органів виконавчої влади, зокрема, в Естонії, Іспанії, Латвії, Литві, Румунії, Словаччині, Словенії, Чехії. В деяких державах регламенти парламентів або нижніх палат передбачають обов'язковість надсилання законопроектів на розгляд органів місцевого, регіонального самоврядування (автономій) або відповідних асоціацій (Бельгія, Німеччина, Польща, Португалія), національних об'єднань, що представляють інтереси певних верств суспільства чи галузей економіки (Португалія, Болгарія). Однак у низці країн ЄС вся повнота відповідальності щодо проведення експертизи лягає на головний та інші комітети парламенту (Фінляндія, Португалія, Франція, Німеччина) (див. [15]).

рядженням Голови ВР від 25 серпня 2011 р. № 769 (далі – Положення про Апарат) здійснює експертизу законопроектів, що подаються до парламенту суб'єктами права законодавчої ініціативи, організує наукову експертизу в наукових установах; проводить експертизу актів законодавства щодо їх відповідності Конституції України і законам України; здійснює експертизу пропозицій глави держави стосовно прийнятих парламентом законів. Для реалізації експертної функції до його структури включено Головне науково-експертне управління та Головне юридичне управління, які здійснюють відповідно обов'язкові комплексну правову або первинну (до першого читання) та юридичну експертизу (до другого і наступних читань).

Нормативно закріплення за Апаратом експертної функції визначено Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» (хоча цей напрям законодавець визначив у поєднанні з аналітичним напрямом як «експертно-аналітичне забезпечення»). Натомість Положення про Апарат не передбачає експертну функцію у системі функцій допоміжного структурного підрозділу парламенту. Можливо, нормотворець (голова парламенту) охопив її словосполученням «інші функції».

За зверненням голів парламентських комітетів проведення наукової експертизи проектів законодавчих актів України, внесених на розгляд парламенту, може здійснювати Інститут законодавства ВР. Л. Д. Антошук відмічає послаблення його ролі у науковому забезпеченні діяльності парламенту [13, с. 107].

Одним із пріоритетних принципів проведення експертизи є її незалежний характер. Тому законодавець серед суб'єктів експертизи розрізняє замовників та організаторів (експертів) (ст. 4 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР). Крім того, забороняється поєднання в одній особі автора розробки чи іншим чином заінтересованої особи та її експерта (ч. 9 ст. 4 вказаного Закону). Апарат за дорученням керівництва ВР є учасником розробки проектів законодавчих актів, актів комітетів і комісій ВР (підп. 2 п. 6 розд. II Положення про Апарат). У зв'язку з тим, що Апарат є структурною інституцією ВР, навряд чи можна стверджувати про його незалежність при реалізації експертної функції, тим

більше, що керівник Апарату призначається парламентською більшістю. Апарат, як і юридичні служби інших органів державної влади, виконавчих органів місцевого самоврядування проводить експертизу внесених на розгляд або розроблених відповідних органів проектів рішень (так звану офіційну аутентичну експертизу).

Виходячи з Регламенту, законодавець розрізняє поняття «експертиза» (наукова, юридична та ін.) від понять «інформаційне дослідження» і «наукове дослідження» (ч. 1 ст. 103, п. 5 ч. 2 ст. 97), але не пояснює відмінності між ними. Науковці в основному «експертизу» розглядають як «дослідження», а це має наслідком визнання суб'єктом експертизи науково-дослідних установ, академічних, університетських закладів, окремих науковців, незалежних від парламенту.

Організацію наукової експертизи Апарат забезпечує в наукових установах (підп. 1 п. 6 розд. II Положення про Апарат). До законопроектів, що розміщуються на веб-сайті ВР, додаються лише висновки відповідних управлінь Апарату. Натомість науково-консультативні висновки наукових установ відсутні.

Наукова діяльність є інтелектуальною творчою діяльністю. Тому виникає питання: чи є експертна діяльність у сфері законотворчості інтерпретаційною і чи є відповідний експертний висновок інтерпретаційним актом (актом тлумачення)? У юридичній літературі відсутня єдність наукового погляду на цю проблему. Так, З. А. Загіней висновок про належність правової експертизи до інтерпретаційної діяльності обґрунтовує аналогічністю застосування методів герменевтичного аналізу тексту проекту закону, що й при правозастосовній практиці [16, с. 271–272]. Інші правники різницю правової експертизи і тлумачення обґрунтовують їх цілями: правова оцінка виявляє правові розбіжності і помилки при розробці проекту нормативно-правового акта, а інтерпретація пропонує правильне і точне розуміння вже прийнятих нормативних положень [7, с. 124]. Герменевтичні методи, зокрема, застосовуються експертом у процесі вивчення суспільних умов з метою обґрунтування необхідності прийняття того чи іншого нормативного акта.

Так, проживання експерта у певній етнокультурній спільноті наводить окремих авторів [4, с. 30] на обґрунтування необхідності проведення етнокультурної експертизи. На нашу думку, експертний висновок не завжди можна вважати виключно результатом інтерпретаційної діяльності, оскільки формами вираження та вияву правової доктрини є не тільки наукове тлумачення правових норм, дефініції юридичних понять, юридичні конструкції, а й проект нормативно-правового акта та нормативно-правовий акт, розроблений на основі доктринальних положень.

Висновки юридичних експертиз розглядають як один із видів нетрадиційних джерел права. Однією із ключових перешкод цього включення їх у число джерел права є проблема їх уніфікації, невизначеність правового статусу експертиз, відсутність охорони і регулятивних властивостей [13, с. 157].

У науковій юридичній літературі і досі актуальною залишається пропозиція Л. Л. Богачової про закріплення на законодавчому рівні (у Законі України «Про правову експертизу») однакової для всіх суб'єктів нормотворчості процедури проведення правової експертизи [17, с. 465]. Однак враховуючи, що закон займає в ієрархії нормативно-правових актів високе місце, а також те, що стосовно проекту закону проводиться не тільки правова, а й інші види експертиз, доцільно прийняти Закон «Про експертну законопроектну діяльність в Україні».

Отже, належна реалізація експертної функції потребує:

- 1) нормативного розширення кола експертиз проектів законів, розмежування видів експертиз за різними критеріями, внесення змін до Регламенту з метою упорядкування статусу експертизи, закріплення обов'язкового проведення таких видів експертиз, як етнокультурна, філологічна, соціально-психологічна експертизи;
- 2) утворення при комітетах ВР науково-експертних рад з включенням до їх складу провідних фахівців науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів відповідної галузі та сфери знань, лінгвістів, спеціалістів юридичної техніки, представників громадськості;
- 3) прийняття Закону «Про експертну законопроектну діяльність в Україні»;
- 4) посилення впливу

незалежних експертиз на законодавчі ініціативи шляхом закріплення права проведення наукової (правової) експертизи за НАПрН України у співпраці з іншими науковими установами, вищими навчальними закладами, організаціями, що проводять наукову діяльність, забезпечивши доступ громадськості до результатів означених експертиз, у тому числі шляхом розміщення на веб-сайті ВР.

Список використаних джерел

1. Косович, В. М. Удосконалення нормативно-правових актів України: техніко-технологічні аспекти [Текст] : монографія / Віталій Мирославович Косович ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ, 2015. – 566 с.
2. Фулей, Т. Проведення експертизи проектів нормативно-правових актів з використанням методики вирішення проблем [Текст] / Т. Фулей, Л. Лукас, Л. Сайнц. – К. : [ФОП Москаленко О. М.], 2013. – 168 с.
3. Калина, В. Ф. Юридическая техника [Текст] : учеб. для прикладного бакалавриата / В. Ф. Калина. – М. : Изд-во Юрайт, 2014. – 291 с. – (Серия: Бакалавр. Прикладной курс).
4. Баранов, В. М. Этнокультурная экспертиза в правотворческом процессе [Текст] / В. М. Баранов, А. И. Овчинников // Государство и право. – 2011. – № 6. – С. 28–33.
5. Єзеров, А. Конфліктологічна експертиза актів конституційного законодавства [Текст] / А. Єзеров // Право України. – 2013. – № 1/2. – С. 275–283.
6. Желдыбина, Т. А. О методологии современного законотворчества [Текст] / Т. А. Желдыбина // Вестн. Воронеж. гос. ун-та. – 2014. – № 3. – С. 17–25.
7. Онищук, І. Моніторингова експертиза проектів нормативно-правових актів [Текст] / І. Онищук // Наук. часопис Нац. акад. прокуратури України. – 2014. – № 4. – С. 122–133.
8. Назимко, Є. Правова експертиза як засіб подолання помилок у встановленні міри покарання в кримінально-правових санкціях [Текст] / Є. Назимко // Юрид. Україна. – 2012. – № 2. – С. 109–113.
9. Рибікова, Г. В. Правова експертиза нормативно-правових актів як правова категорія та наукова доктрина [Текст] / Г. В. Рибікова. – Юрид. вісн. – 2013. – № 4. – С. 28–32.
10. Селіванов, А. Проблемні аспекти законотворчого процесу та їх відображення в рішеннях Конституційного Суду України [Текст] / А. Селіванов // Право України. – 2004. – № 9. – С. 34–36.

11. Мамитова, Н. В. Правовая экспертиза российского законодательства [Текст] : учеб.-практ. пособие / Н. В. Мамитова. – М. : Норма : ИНФРА-М, 2015. – 208 с.
12. Дідич, Т. О. Правова експертиза проєктів нормативно-правових актів як необхідна складова нормопроекування: ознаки, методи, функції та завдання [Текст] / Т. О. Дідич // Часопис Київ. ун-ту права. – 2003. – № 3. – С. 14–17.
13. Погребняк, Н. С. Конституційно-правовий статус Апарату Верховної Ради України [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Н. С. Погребняк. – Х., 2015. – 241 с.
14. Семчик, В. Науково-правова експертиза як форма доктринального тлумачення законодавства [Текст] / В. Семчик, П. Поліводський // Право України. – 2013. – № 5. – С. 409–415.
15. Ковриженко, Д. Правове регулювання законодавчого процесу: досвід країн ЄС та пропозиції для України [Текст] / Д. Ковриженко // Часопис ПАРЛАМЕНТ. – 2001. – № 1. – С. 18.
16. Загіней, А. З. Правова експертиза як засіб виявлення недоліків тексту кримінального закону України: загальнотеоретичний аспект [Текст] / А. З. Загіней // Часопис Київ. ун-ту права. – 2013. – № 4. – С. 270–273.
17. Богачова, Л. Л. Правова експертиза проєктів нормативних актів як гарантія дотримання прав людини [Текст] / Л. Л. Богачова // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. тез наук. доп. і повідомл. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 6 груд. 2013 р.). – Х. : Право, 2013. – С. 462–465.

Н. С. Погребняк

Експертиза в сфері законотворчества: на прикладі діяльності Апарату Верховної Ради України (теоретичний аспект)

Раскрыты теоретические вопросы и современное состояние нормативного урегулирования экспертизы в сфере законотворчества, рассмотрены подходы в выяснении ее правовой природы, зарубежный опыт урегулирования, представлена классификация видов экспертизы проектов нормативно-правовых актов, выявлены особенности проведения экспертной деятельности Апаратом Верховной Рады Украины.

Ключевые слова: експертиза в сфері законотворчества, научная експертиза, правовая експертиза, юридическая експертиза, экспертная функция Апарату Верховной Рады Украины, парламент.

N. S. Pohrebnyak

Law making expertise: in the context of activity of the Apparatus of Verkhovna Rada of Ukraine (theoretical aspect)

The article outlines the problem of normative regulation of draft laws comprehensive expert examination (legal, scientific, financial and economic, ecological, etc.). It was found that the problem solving was connected with development by the legal science of legal examination theory, introduction of appropriate discipline in the jurisprudence; this will afford the students and applicants for degrees in law to master methodology of working up the science-based advisory opinions on draft laws, which are submitted to Verkhovna Rada of Ukraine by the subjects of legislative initiative, as well as other projects of legal documents developed by the subjects of rulemaking and law-making.

Exploring the role and place of the Apparatus of Verkhovna Rada of Ukraine in the legislative process concerning implementation of its expert function, it is found that this auxiliary expert institution of the Parliament is not independent of the legislative body; and therefore it does not conduct directly scientific investigation, but provides its conducting in the relevant scientific institutions, organizations and agencies. While Head Office for Research and Evaluation is stipulated in the structure of the Apparatus of VR of Ukraine, the Regulations of VR of Ukraine define the type of support provided by the Apparatus as analytical procurement and expert response support. However, the Statute of the Apparatus of VR of Ukraine defines no expert functions. Under indirect approach, using hermeneutic method of normative analysis the originator of provisions imputed it obviously to other functions. The paper concluded the Apparatus of VR of Ukraine implemented its expert function in terms of conducting legal examination and legal due diligence, namely authentic official examination. It was found that the conclusions made by the relevant experts of scientific institutions and organizations were not posted on a website of VR of Ukraine.

It was found that the theoretical and legal scholars considered the scientific investigation as part of the legal examination. This paper presents a tendency to classification of draft laws based on the pandects of Justinian. In connection with this it is proposed: 1) to expand legally the range of draft law expertise, to differentiate between the types of examinations by various criteria, to amend a Regulation with a view to ordering status of examination, to formalize the requirement for such types of examinations as ethno-cultural, philologi-

cal, social psychological assessment; 2) form in Parliamentary Committees the Scientific-Advisory Boards with the participation of leading experts of scientific and research institutions, higher education institutes of appropriate industry and branch of learning, linguists, experts in legal engineering, representatives of public; 3) enact a Law «On expert legislative drafting activities in Ukraine»; 4) strengthen the impact of independent expertise on legislative initiatives by securing the right for NALS (National Academy of Legal Sciences) of Ukraine to conduct scientific (legal) examination in cooperation with other scientific institutions, higher education institutes, and organizations that conduct research activities, providing public access to the results of the aforementioned examinations, including posting on the website of Verkhovna Rada of Ukraine.

Keywords: *expertise in the field of legislation, scientific investigation, legal examination, legal due diligence, expert function of the Apparatus of Verkhovna Rada of Ukraine, Parliament.*